

KWIECIEŃ 2021

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu 17+1 oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

KWIECIEŃ 2021

PORT W CHORWACKIEJ RIJECE NIE ZOSTANIE ZMODERNIZOWANY PRZEZ PODMIOTY CHIŃSKIE

Kierownictwo portu Rijeka wycofało się z otwartego już przetargu na użytkowanie tamtejszego portu kontenerowego. Chorwackie media poinformowały o zainteresowaniu chińskich konsorcjów. Z przekazu medialnego wynika, iż decydujący wpływ na decyzję kierownictwa portu o wycofaniu się z organizacji przetargu miała mieć dyplomacja w Waszyngtonie i Brukseli.

I. STOSUNKI BILATERALNE

1 kwietnia: wizyta gospodarska prezydenta Vucicia w asyście ambasador Chen Bo. Prezydent Aleksandar Vučić dokonał wizyty na placu budowy odcinka autostrady Prelina-Požega, której wykonaniem zajmuje się China Road and Bridge Corporation. Prezydent powiedział, iż jest zainteresowany dalszym rozszerzaniem współpracy z chińskimi przedsiębiorstwami.

2 kwietnia: konferencja promująca China International Import Expo (CIIE) w EŚW. Wydarzenie w formie wideokonferencji było prowadzone przez Suo Peng, zastępcę dyrektora Departamentu Europejskiego w Ministerstwie Handlu oraz Sun Chenghai, zastępcę dyrektora komitetu organizacyjnego CIIE. Na spotkanie zaproszeni zostali przedstawiciele Serbii, Bułgarii, Czech, Polski, Grecji oraz Węgier a także około 100 przedstawicieli biznesu z Chin i państw EŚW. Sun podkreślił, iż planuje się otwarcie specjalnego obszaru wystawienniczego dla firm z Europy Środkowo-Wschodniej, *de facto* wybranych państw formatu 17+1.

5 kwietnia: premier Serbii przyjmuje partię szczepionek na lotnisku w Belgradzie. Tradycją wydaje się zwyczaj przyjmowania chińskich transportów szczepionek produkcji Sinopharm przez najważniejsze osoby w państwie. Tym razem premier Ana Brnabić przyjęła kolejną partię 500 tys. chińskich szczepionek w obecności ambasador ChRL Chen Bo. Był to czwarty transport chińskiego preparatu bezpośrednio na lotnisku Nikola Tesli w Belgradzie, poprzednie odbyły się 16 stycznia, 10 lutego oraz 5 marca.

6 kwietnia: Rada Promocji Współpracy Rolnej Chiny-EŚW (APACCCEEC) wskazuje na konkretne produkty będące w zainteresowaniu strony chińskiej. Według APACCCEEC, jednym z najbardziej pożądanых produktów

przez chiński eksport będzie mięso wołowe. W tym kontekście przytoczono eksport tego surowca z Serbii, Litwy, Łotwy, Polski i Estonii do Chin. W ramach wymiany handlowej z Bułgarią, wskazuje się m.in. na kukurydzę, lucernę, mleko i przetwory mleczne oraz miód.

6 kwietnia: prezydent Aleksandar Vucić zaszczepiony chińskim preparatem. Serbski prezydent przyjął pierwszą dawkę szczepionki produkcji Sinopharm. Zaraz po szczepieniu przeprowadzono wywiad z prezydentem, który namawiał społeczeństwo do poddania się szczepieniu chińskim preparatem. Pomimo wizerunkowego sukcesu chińskiej szczepionki w początkowej fazie, co raz częściej podnoszone są głosy o jej stosunkowo niskiej skuteczności. W dłuższej perspektywie czasowej, może spowodować to określone problemy zdrowotne w państwach bazujących w swojej kampanii immunizacji społeczeństwa na chińskim preparacie, do których z pewnością należy zaliczyć Serbię.

9 kwietnia: Albania otrzymała 100 tys. szczepionek Sinovac. Odebranie przesyłki z Chin miało miejsce dzień po strajku kontrolerów ruchu lotniczego na lotnisku w Tiranie, co doprowadziło do odwołania kilku wcześniejszych lotów. Łącznie Albania otrzymała dotychczas transport 400 tys. dawek szczepionek przeciw COVID-19, głównie produkcji Pfizer, AstraZeneca, Sputnik V oraz Sinovac.

14 kwietnia: Zijin Mining wstrzymane przez serbskie ministerstwo. Zorana Mihajlović, wicepremier oraz minister górnictwa i energii w gabinecie Any Brnabić wstrzymała pracę chińskiej firmy w kopalni w Bor ze względów pogwałcenia norm środowiskowych. W oświadczeniu Zijin Mining, zgodnie z poleceniem władz lokalnych wstrzymało pracę ze względu na skargi mieszkańców regionu dotyczące poziomu hałasu. Ponadto, Zijin ma obowiązek budowy oczyszczalni ścieków, bowiem dotychczas zanieczyszczenia trafiały do rzeki Pek, będącej dopływem Dunaju. Usunięcie usterek ma nastąpić do końca kwietnia br. Sprawa wydaje się jednak bardziej skomplikowana (zob. kom.).

16 kwietnia: wywiad ambasadora ChRL w Bułgarii. Dong Xiaojun udzielił wywiadu dla bułgarskiej stacji telewizyjnej EUROCOM, ogniskującego się wokół tematu globalnej pandemii. Oprócz przedstawienia chińskich mechanizmów wychodzenia z pandemii, Dong odpowiedział również na pytanie dotyczące wykorzystania epidemii do izolacji Chin na arenie międzynarodowej. Dong podkreślił, iż „grupa polityków” oskarża ChRL o powstanie koronawirusa, ukrywanie jego źródła oraz wykorzystuje pandemię do procesu „deglobalizacji”, „gospodarczego podziału” i tworzenia „systemów równoległych”.

26 kwietnia: kolejna partia szczepionek Sinopharm dotarła do Belgradu.

Transport na lotnisku podjęła premier Serbii Ana Brnabić w obecności ambasadora ChRL Chen Bo. Była to druga partia chińskich szczepionek przetransportowanych do Serbii w kwietniu. Dotychczas Serbia przyjęła pięć transportów szczepionek chińskiej produkcji. Zgodnie z przekazem serbskiej szefowej rządu, krajowy wskaźnik szczepień do końca kwietnia wynosił 37%, gdzie 1,95 mln obywateli kraju otrzymało przynajmniej jedną dawkę szczepienia.

27 kwietnia: prezydent Vucić przyjmuje drugą dawkę szczepienia Sinovac; składa podziękowania ChRL w walce z pandemią.

Serbski prezydent w „imieniu swoim i serbskiej społeczności” przesłał ChRL i jej przywódcom wyrazy wdzięczności. Serbski przywódca podkreślił przy okazji chęć rozwoju współpracy z chińską firmą BGI w zakresie sekwencjonowania genetycznego oraz produkcji szczepionek.

29 kwietnia: ceremonia otwarcia obwodnicy Belgradu. Ceremonia otwarcia dotyczyła odcinka B4 obwodnicy serbskiej stolicy. W wydarzeniu wziął udział m.in. prezydent Aleksandar Vucić i ambasador ChRL Chen Bo. Wykonawcą odcinka była firma PowerChina.

30 kwietnia: Macedonia Północna oprze narodowy program szczepień na preparacie z ChRL? Po otrzymaniu 200 tys. dawek chińskiej szczepionki Sinopharm, krajowi eksperci mają nadzieję na szybki proces szczepienia w Macedonii Północnej. Do końca kwietnia, mniej niż 3% populacji otrzymało przynajmniej jedną dawkę szczepienia preparatem Pfizer lub Sputnik V. Minister zdrowia Venko Filipce powiedział, iż ogólnokrajowy program szczepień zakłada podanie 15 tys. zastrzyków dziennie. Podkreślił również, iż w maju Macedonia Północna spodziewa się kolejnej dostawy preparatu Sinopharm w liczbie 600 tys. sztuk oraz kolejnych 26 tys. sztuk szczepionek Pfizer. Wygląda na to, iż narodowy program szczepień zostanie oparty w głównej mierze na preparacie chińskiej produkcji.

II.STOSUNKI USA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

12 kwietnia: Unia Europejska odmówiła pomocy w sfinansowaniu chińskiego kredytu na budowę autostrady w Czarnogórze. W ubiegłym miesiącu rząd Czarnogóry wystosował apel do UE w kontekście pomocy spłaty zadłużenia wobec wierzycieli z ChRL. Komisja Europejska poinformowała, iż nie zamierza spełnić tego żądania, ponieważ „UE jest już największym dostawcą

pomocy finansowej dla Czarnogóry, największym inwestorem i największym partnerem handlowym” (zob. kom).

14 kwietnia: Rijeka nie przejdzie w ręce podmiotów z ChRL; sprzeciw Waszyngtonu i Brukseli wobec chorwackiego przetargu. Kierownictwo portu Rijeka nie podało oficjalnych powodów wycofania przetargu. Chorwackie media informowały jednak o zainteresowaniu chińskich konsorcjów w przejęcie licencji portu (zob. kom.).

15 kwietnia: Huawei oficjalnie wykluczone z Rumunii ws. rozbudowy sieci 5G. Rumuński rząd zatwierdził odpowiednią ustawę – w zgodzie z memorandum zawartym w 2019 z USA w Waszyngtonie – która w praktyce wyklucza partnerstwo Huawei z Rumunią. Ustawa, która zostanie przegłosowana przez parlament w najbliższych tygodniach stanowi warunek wstępny do rozpoczęcia procedury przetargowej na budowę sieci 5G, zapowiedzianej na drugą połowę 2021 roku.

15 kwietnia: Chiny oczekują wznowienia dialogu między Serbią a Kosowem. Ambasador Geng Shuang, zastępca stałego przedstawiciela ChRL przy ONZ podczas otwartej telekonferencji Rady Bezpieczeństwa ONZ powiedział, iż Chiny oczekują jak najszybszego wznowienia dialogu między obiema stronami. Geng stwierdził, że kwestia Kosowa ma zasadnicze znaczenie dla pokoju i stabilności na Półwyspie Bałkańskim. Kluczowym według chińskiego dyplomaty jest to, aby Serbia i Kosowo pracowały w ramach nakreślonych poprzez rezolucję RB ONZ nr 1244 w celu znalezienia rozwiązania akceptowalnego dla obu stron w drodze dialogu i konsultacji. Podkreślił, iż podczas tego procesu, suwerenność, niezależność i integralność terytorialna Serbii powinny być w pełni poszanowane.

W tym kontekście należy odnotować [list sekretarza stanu USA](#) Antony Blinkena adresowany do premiera Kosowa Albina Kurtiego. Blinken wezwał Kosowo do „produktywnego i niezwłocznego zaangażowania się we wspierany przez USA i UE dialog z Serbią”, gdyż „zapewnienie kompleksowego porozumienia normalizacyjnego z Serbią, opartego na wzajemnym uznawaniu, ma zasadnicze znaczenie dla zdolności Kosowa do osiągnięcia pełnego potencjału i ruszenia naprzód na ścieżce przystąpienia do UE”.

KOMENTARZ

Zijin Mining wstrzymane w kopalni miedzi w Bor? Ostatnie doniesienia medialne w Serbii sugerują, iż Zorana Mihajlović, wicepremier oraz minister górnictwa i energii wstrzymała pracę chińskiej firmy w kopalni w Bor ze względu na łamanie norm środowiskowych. Okazuje się jednak, iż najważniejszym powodem wstrzymania prac nie są względy środowiskowe, a uciążliwe poziomy hałasu zgłaszane przez mieszkańców regionu lokalnym władzom. W oświadczeniu Zijin Mining czytamy, iż zgodnie z poleceniem władz i na prośbę wicepremier wstrzymano pracę. Ponadto, Zijin na wyraźne wezwanie ministerstwa zobowiązane jest do budowy oczyszczalni ścieków tak by nie dochodziło do zanieczyszczenia rzeki Pek, będącej dopływem Dunaju.

Powyższa historia ukazuje jednak drugie oblicze funkcjonowania wiodących serbskich mediów. Źródła, na które powołuje się Global Times sugerują, że zamknięcie kopalni nie miało miejsca, a zachodnie media „podchwyciły historię” sugerując, że chiński zakład został zamknięty ze względów środowiskowych. Istotnie, wstrzymano pracę w dwóch nowych punktach wydobywczych miedzi, które stały się uciążliwe dla mieszkańców okolicy, niemniej zasadnicze prace trwają nieprzerwanie.

Wydaje się, iż w roli „sprawdzającego” coraz częściej do głosu dochodzi społeczeństwo serbskie, które wywierając presję, zmusza rządzących do podjęcia konkretnych działań. W związku z pogarszającą się sytuacją środowiskową wywołaną przede wszystkim stałym rozwojem przemysłu wydobywczego, 10 kwietnia 2021 roku w Belgradzie odbyły się protesty antyrządowe, domagające się realnego zaangażowania rządu w celu poprawy sytuacji. Protestujący domagali się m.in. walki z korupcją co znalazło wyraz w haśle „wycięcia korupcji i przestępczości zamiast lasów”. Dodatkowo, pikietujący w stolicy Serbii rozpoczęli proces, który sami nazywają „powstaniem ekologicznym (ecological uprising)”. Zorana Mihajlović zarzuciła demonstrantom, iż przedkładają „szybkie zdobycze polityczne” nad realne działania, niemniej protesty przełożyły się na ograniczenie działalności w kopalni w Bor. Sami protestujący mówią, iż może stanowić to zbieg okoliczności – ale z drugiej strony jest to również świadectwo, że rząd zaczął wsłuchiwać się w postulaty społeczne. Problem w istocie jest poważny, ponieważ w raporcie Światowego Sojuszu na rzecz Zdrowia i Zanieczyszczeń (Global Alliance on

Health and Pollution GAHP) za 2019 rok, Serbia została określona jako najbardziej zanieczyszczone państwo Europy.

Wracając do kwestii środków masowego przekazu w Serbii, być może działania Zijin Mining jak i serbskiego ministerstwa w kwestii publikacji faryzeuszkowskiego obrazu medialnego, zakładają ocieplenie wizerunku firmy, która uwzględnia postulaty rządu, natomiast rząd będzie się szczycić efektywnością wobec chińskiego partnera. W obliczu protestów społecznych, działanie serbskiego rządu – mając na względzie jego efektywność i sofistyczne cechy – należy określić jako populistyczne i mające doprowadzić do chwilowej deeskalacji napiętej sytuacji społecznej. Powyższe wpisuje się w ogólną sytuację rynku medialnego w Serbii. W raporcie Press Media Freedom Index za 2020 rok, stan wolności mediów w Serbii określono jako „niepokojący”, bowiem serbskie media sklasyfikowano na 93 miejscu na 180 możliwych. Głównym zarzutem w stronę tamtejszych mediów jest udział rządu w strukturze właścicielskiej oraz wpływ partii politycznych, zarówno na media państwowe jak i prywatne.

Unia Europejska odmówiła Czarnogórze pomocy w spłacie kredytu na budowę autostrady. Rzecznik ds. polityki zagranicznej UE Peter Stano podkreślił, iż Czarnogóra może nadal liczyć na niesłabnące wsparcie, niemniej w interesie UE nie leży spłacanie pożyczek państw spoza UE, które zostały zaciągnięte u podmiotów zewnętrznych.

Ambasada ChRL w Czarnogórze wystosowała w tej sprawie oficjalny komunikat. Podkreślono tam wpływ budowy autostrady na rozwój Czarnogóry, chociaż UE wcześniej wykazała, iż korzyści płynące z realizacji projektu są niewspółmierne z jego kosztami. Budowę autostrady nazwano największym projektem infrastrukturalnym od momentu uzyskania niepodległości przez Czarnogórę. Wysokie koszty budowy argumentowane są „bardzo niekorzystnymi warunkami geologicznymi”. Mimo to, strona chińska argumentuje, iż pożyczka „stanowi jedynie jedną czwartą całego zadłużenia Czarnogóry”, co przy oprocentowaniu 2% ma być relatywnie niskim wynikiem. Ambasada podkreśla również wkład realizacji projektu, który ma przyczynić się do włączenia państwa w struktury UE, zwiększenia zaufania społeczności międzynarodowej do perspektyw rozwojowych Czarnogóry.

W podsumowaniu noty prasowej ambasady wyraźnie podkreślono również, iż chińskie inwestycje w regionie nie mają motywów geopolitycznych, nie zagrażają bezpieczeństwu państw przyjmujących, nie wiążą się z uwarunkowaniami politycznymi, nie ingerują w wewnętrzne sprawy państw a także nie kolidują z innymi inwestycjami tych państw. Współpraca ma charakter korzystny dla obu

stron i społeczności w skali regionu (*win-win*). Ambasada podkreśliła również, iż jeśli ktoś upiera się przy negatywnej percepcji chińskich inwestycji w regionie, to nie tylko stanowi to niesprawiedliwość w stosunku do ChRL, ale także stanowi o braku szacunku dla państw Bałkanów Zachodnich.

Niestety, mimo pozytywnego tonu noty prasowej ambasady ChRL w Podgoricy, historia niespłaconych kredytów wobec chińskiego pożyczkodawcy nie napawa optymizmem. Decyzja UE przy problemach finansowych Czarnogóry otwiera drogę dla pożyczkodawcy – Export-Import Bank of China – w kontekście przejęcia kontroli nad aktywami należącymi do Czarnogóry. Jednym z najbardziej medialnych przykładów „chińskiej pułapki kredytowej” stał się lankijski port Hambantota. Po realizacji inwestycji, rząd Sri Lanki miał trudności ze spłatą zaciągniętego długu i wobec presji chińskiej dyplomacji, w 2017 roku doszło do udzielenia 99-letniej dzierżawy portu i terenów go otaczających w ręce ChRL. Podobna sytuacja w Czarnogórze może poważnie zagrażać suwerenności kraju a także – wbrew chińskim zapewnieniom – obniżyć perspektywę rozwojowe regionu w ramach UE oraz stopień zaufania do rządu w Podgoricy.

Kierownictwo portu Rijeka wycofało się z otwartego już przetargu na użytkowanie tamtejszego portu. Oficjalny powód decyzji nie został podany opinii publicznej, niemniej chorwackie media poinformowały o zainteresowaniu chińskich konsorcjów. Ponadto, z przekazu medialnego wynika, iż decydujący wpływ na decyzję kierownictwa portu o wycofaniu się z organizacji przetargu miała mieć dyplomacja w Waszyngtonie i Brukseli.

Przetarg o wartości 2,7 mld EUR dotyczył udzielenia licencji na wykorzystanie terminala kontenerowego na okres 50 lat. Dodatkowo, przetarg obwarowany został obowiązkiem zarządzania i dalszego rozwoju infrastrukturalnego portu przez koncesjonariusza. Dziennik *Vecenij List* w opublikowanym artykule podkreślił, iż chińska oferta była zdecydowanie lepsza od tej zaproponowanej przez podmioty z Niderlandów, niemniej to względy polityczne miały być decydującym czynnikiem wyłączającym udział ChRL w przetargu. W artykule odniesiono się również do „presji zablokowania Chin w kontekście uzyskania 50-letniej koncesji w porcie w Rijece, która była ogromna”. Domniemanym powodem odwołania przetargu – według Ivana Brodicia, redaktora chorwackiego portalu Energypress – stała się zatem obawa, iż Chorwacja stanie się zbyt narażona na wpływ chińskiego kapitału w strategicznym dla USA i UE regionie. Brodić podkreślił również, iż port w Rijece w przyszłości zostanie połączony koleją z Europą Środkową, stając się poważną konkurencją dla słoweńskiego portu Koper i włoskiego Triestu, gdzie chińskie firmy są już obecne.

W szerszym kontekście, decyzja o zablokowaniu przetargu oraz presja z Waszyngtonu i Brukseli wpisuje się w realizowaną w Europie Środkowej strategię

Inicjatywy Trójmorza. W tym kontekście decyzja o wykluczeniu podmiotów chińskich z inwestycji w chorwackiej Rijece ma charakter strategiczny. Co ważne, obecnie Rijeka połączona jest z Europą Środkową koleją zbudowaną przez Węgrów w XIX wieku. Biorąc pod uwagę poprawność stosunków polityczno-gospodarczych na linii Pekin-Budapeszt, należałoby zakładać, iż Chiny byłyby również zainteresowane modernizacją linii kolejowej oraz przejęciem i użytkowaniem jej w ramach licencji, o czym faktycznie donosiły już chorwackie media. Dominacja infrastrukturalna i gospodarcza Chin na południu UE stanowiłaby poważny problem dla dalszego rozwoju UE również w regionie Bałkanów Zachodnich, negatywnie wpływając na procesy integracyjne.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

